

УДК [329.73ОУН(477.8):929Я.СТЕЦЬКО]"1932/1934"
DOI: 10.33402/ukr.2024-39-156-171

Назар КОСЕНКО

аспірант відділу новітньої історії

Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0650-5478>

e-mail: nazzzarkossenko@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ ЯРОСЛАВА СТЕЦЬКА У КРАЙОВІЙ ЕКЗЕКУТИВІ ОУН НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (1932–1934)

На основі архівних документів, спогадів і матеріалів періодичних видань досліджено діяльність Я. Стецька на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ у 1932–1934 рр. Висвітлено передумови, час та обставини призначення діяча на керівну посаду в ідеологічній референтурі. Проаналізовано основні напрями діяльності Я. Стецька на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ. Розкрито подробиці його роботи як головного редактора підпільних видань націоналістичного руху. Схарактеризовано активність діяча на ниві проведення ідеологічних вишколів для членства ОУН. Окреслено тематику статей Я. Стецька вказаного періоду, його підхід до формулювання змісту націоналістичних видань.

Шляхом аналізу публіцистичних статей діяча в підпільній і легальній пресі розкрито його погляди як ідеолога націоналізму на взаємовідносини націоналізму і релігії та Церкви, роль еліт у житті нації, засади діяльності націоналістичного підпілля, процеси боротьби й етичні цінності, проблеми індивідуалізму і колективізму, матеріальні та нематеріальні вартості. З'ясовано ставлення Я. Стецька до філософії чинного націоналізму Д. Донцова. Проаналізовано погляди члена КЕ ОУН на ЗУЗ на суспільно-культурні інституції, міркування про феномен героїзму та його джерела, проблему егоїзму. Констатовано, що, незважаючи на юний вік, Я. Стецько показав себе глибоким та оригінальним політичним мислителем.

Спростовано твердження про публікацію ідеологічним референтом КЕ ОУН на ЗУЗ статей у тижневику «Наш клич». Встановлено коло найближчих соратників Я. Стецька, схарактеризовано його відносини із С. Бандерою. Висвітлено окремі аспекти повсякдення ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ, його побут, описано обставини переїзду до Кракова.

Констатовано вагомий внесок Я. Стецька в розвиток і поширення ідеології українського націоналізму.

Ключові слова: Ярослав Стецько, український визвольний рух, ідеологія українського націоналізму, ОУН, міжвоєнний період, громадсько-політична діяльність.

Один із лідерів українського національно-визвольного руху Ярослав Стецько опинився в епіцентрі боротьби українців за державність після входження до складу Крайової езекутиви Організації українських націоналістів на західноукраїнських

землях (КЕ ОУН на ЗУЗ) у ролі ідеологічного референта. Саме цей етап його діяльності дав змогу молодому інтелектуалові здобути політичний досвід на найвищому рівні управління націоналістичною мережею в Україні. Висвітлення означеної тематики – актуальне завдання з огляду на 95-річчя ОУН у 2024 р. і важливість усебічного вивчення боротьби за самостійність України у зв'язку зі сучасною війною за незалежність нашої держави проти Російської Федерації. Мета статті – дослідити діяльність Я. Стецька на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ.

Громадсько-політична біографія Я. Стецька 1932–1934 рр. залишається майже недослідженою у фаховій літературі. Фрагментарні дані знайдено у працях українських діаспорних дослідників, зокрема Петра Мірчука (Мірчук, 1968) і Зиновія Книша (Книш, 1986). Серед сучасних українських науковців варто відзначити роботи Миколи Посівнича (Посівнич, 2023; Посівнич, 2010) та Олександри Стасюк (Стасюк, 2000), де розкрито деякі аспекти його діяльності цього періоду. Заслуговує уваги також інформація, викладена у праці польського історика українського походження Романа Висоцького (Wysocki, 2003). Окремі факти з діяльності Ярослава Стецька як члена КЕ ОУН містяться в науково-популярних роботах Мирона Сагайдака, Віктора Уніята та Богдана Мельничука (Мельничук, Сагайдак, Уніят, 2010) й Олега Багана (Баган, 2008). Важливі джерела, що проливають світло на означену тематику, зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у м. Львів (ЦДАЛУ). Йдеться про матеріали судової справи польського окупаційного режиму на Я. Стецька і його побратимів, зокрема протоколи їхніх допитів та покази свідків (ЦДАЛУ-1, ЦДАЛУ-2, ЦДАЛУ-3, ЦДАЛУ-4). Цінне джерело для розуміння політичного світогляду провідного діяча ОУН і пропагованих в означений період ідей – ідеологічні статті молодого націоналіста, що виходили у виданнях «Студентський шлях», «Юнак», «Бюлетень Крайової ексекутиви ОУН». Також заслуговують уваги спогади Ярослава Стецька, які записав Анатоль Бедрій (Романишин, 1986), а також його побратимів Миколи Климишина (Климишин, 2002), Василя Кука (Романюк, 2005) та Степана Галамая (Галамай, 2003).

Після переїзду до Львова 1931 р. на запрошення Івана Габрусевича Ярослав Стецько активно працював у референтурі Юнацтва ОУН, опікуючись ідеологічним вишколом її активу. Він редагував часопис «Юнак», призначений прищеплювати націоналістичний світогляд українській молоді. У виданні Я. Стецько регулярно публікував власні статті на ідеологічну тематику, ведучи рубрику «Іполіт» (ідеологія та політика) (Романишин, 1986, с. 13). Активною роботою він швидко здобув авторитет серед націоналістів. Зрештою, здібного публіциста та політичного мислителя призначили на посаду ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ. За словами соратника Ярослава Стецька Володимира Яніва, це був «дуже цінений в організації пост» (Янів, 1974, с. 459).

Ідеологічний референт виконував важливу функцію, відповідаючи за формування націоналістичної ідейної платформи й відповідного світогляду серед членства. Устрій ОУН, затверджений на першому (установчому) Великому зборі 1929 р., так характеризував напрям діяльності ідеологічної референтури: «... розробляє програмові питання й веде культурно-освітню працю» (Муравський, 2006, с. 294). Один із провідних діячів ОУН Лев Ребет зауважував: «З внутрішньо-організаційного погляду важливою була ідеологічно-політична референтура, завданням якої було кувати політичну думку в організації і вщеплювати її в ряди членства. З природи речі центральну роль в цьому напрямі виконувала ідеологічно-політична референтура в Крайовій Ексекутиві, що вважалася тоді найвищою в ієрархії всіх референтур» (Ребет, 1964, с. 19).

*Ярослав Стецько після затримання польською поліцією 1932 р.
Джерело фото: <https://www.istpravda.com.ua/images/doc/0/8/085b8bb--tets-ko-3.png>*

У літературі трапляються суперечливі дані щодо часу призначення Я. Стецька на посаду ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ. Петро Мірчук стверджував, що спершу в 1932 р. молодий інтелектуал одержав посаду заступника ідеологічно-політичного референта Володимира Яніва. Натомість, очільником уже окремої ідеологічної референтури на ЗУЗ Ярослав Стецько став після вступу Степана Бандери на посаду провідника КЕ ОУН на ЗУЗ, тобто 1933 р. (Мірчук, 1968, с. 295, 323). Подібної думки дотримуються автори популярного біографічного нарису про провідного націоналістичного діяча Б. Мельничук, М. Сагайдак і В. Уніят (Мельничук, Сагайдак, Уніят, 2010, с. 30). Проте таку версію спростовують спогади низки учасників визначальних для розвитку національно-визвольного руху подій першої половини 1930-х років. Сам Я. Стецько в розмові з А. Бедрієм датував своє входження до складу КЕ ОУН 1932 р. Він стверджував, що обіймав посаду ідеологічного референта ще за провідництва Богдана Кордюка, до призначення Степана Бандери (Романишин, 1986, с. 15–16). Так само активний діяч націоналістичного руху М. Климишин датує саме 1932 р. призначення ідеологічним референтом КЕ ОУН на ЗУЗ Я. Стецька. Останнього, за його словами, викликав Євген Коновалець для перевірки на відповідність посаді. Нелегальний перетин польсько-чехословацького кордону через р. Ользу учасник події М. Климишин назвав «першим іспитом революціонера» молодого Я. Стецька (Климишин, 2002, с. 46). 20-річний націоналіст із двома побратимами зумів успішно подолати водну перешкоду завдяки вдало обраному часу і власній рішучості. Опісля його Є. Коновалець затвердив на посаді ідеологічного референта. Цю розповідь доповнює спогад В. Яніва. Останній стверджував, що Я. Стецько був одним із крайових делегатів «Віденської» (конспіративна назва) конференції ОУН у Празі, що відбувалася в липні–серпні 1932 р. (Янів, 1974, с. 451). Саме під час цього заходу було вирішено оновити склад керівництва націоналістичного підпілля. За рішеннями конференції, Провід українських націоналістів (ПУН) на чолі з Є. Коновальцем здійснив низку кадрових призначень. Степан Бандера одержав посаду заступника крайового провідника ОУН на ЗУЗ, Іван Малюца – організаційного референта, а Ярослав Стецько – очільника ідеологічної референтури (Янів, 1974, с. 459).

У 1932 р. Ярослав Стецько вступає на філософський факультет університету Яна Казимира (тепер – Львівський національний університет ім. І. Франка). Згодом провідний діяч визвольного руху згадував про студентські роки у львівському виші так: «... там я студіював філософію, і філософію ту саму, що я хотів» (Романишин, 1986, с. 10). Поміж іншого йшлося про вивчення таких дисциплін, як метафізика, логіка, естетика, теорія і філософія права, римське право. Тривалий час Я. Стецько мешкав в Академічному домі у Львові на вул. Супінського (тепер – Коцюбинського) – в українському центральному студентському гуртожитку. Там він проводив зустрічі з іншими представниками націоналістичного руху, зокрема В. Куком. Відомо, що у студентські роки, крім підпільної роботи, Я. Стецько займався і легальною громадською діяльністю. Він належав до Товариства прихильників освіти при Науковому товаристві ім. Т. Шевченка (ЦДІАЛ-2, арк. 163–164). Ця організація займалася допомогою українським студентам у практичних питаннях. Товариство прихильників освіти опікувалося і фактично контролювало Академічний дім, його основними завданнями були громадська опіка над університетською молоддю, фінансова підтримка незаможних студентів, вирішення конфліктних ситуацій та захист студентства від свавілля польського держ-апарату (Бескид, 1962, с. 23–24).

Академічний дім у м. Львів (сучасний вигляд).

Джерело фото: <https://i0.wp.com/photo-lviv.in.ua/wp-content/uploads/2016/05/akadim07.jpg>

Як ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ, Я. Стецько виконував низку завдань. Йшлося не лише про функції ідеолога. Серед його практичних обов'язків важливе місце займав контроль над змістом організаційних часописів і вишкільна робота з членством ОУН. Обійнявши 1932 р. посаду ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ, Я. Стецько став редактором провідного організаційного часопису на ЗУЗ – «Бюлетеня Крайової

екзекутиви ОУН». Видання виходило щомісяця, виконуючи функцію офіціозу націоналістичного руху. Часопис доносив важливі повідомлення до членства і прихильників та формував їхній світогляд ідеологічними публікаціями. Наклад сягав 1 500 примірників (Wysocki, 2003, s. 219). Паралельно з наглядом і формуванням змісту основного друкованого органу націоналістичного підпілля на Заході України Я. Стецько відповідав за зміст «Юнака», а також опікувався часописом «Юнацтво». Останній призначався для ремісничої та робітничої молоді, його редагував Ярослав Старух під наглядом ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ (Мороз, 2012, с. 49). Саме Я. Стецько спільно з І. Габрусевичем ініціював видання «Юнацтво» (Стасюк, 2000, с. 380). Його наклад доходив до 1 500–2 000 примірників, натомість «Юнака» – 500–1 000 (Wysocki, 2003, s. 219). Як головний редактор, Я. Стецько визначав загальний змістовий вектор усіх трьох підпільних місячників. Тож мав вирішальний вплив на внутрішнє наповнення націоналістичної пропаганди.

Головна мета як «Бюлетеня КЕ ОУН», так і решти організаційних видань націоналістичного руху, на думку Я. Стецька, полягала у психологічному переродженні українців із «рабської духовости в героїчну». Саме цю успішну світоглядну трансформацію він вважав основним результатом роботи часопису. Ярослав Стецько стверджував: «... найбільшим досягненням того підпільного видання і тільки того одного було етичне переродження молодого покоління, передусім, в сенсі абсолютної української правди і справедливости. Без огляду на те чи ворог є більше чи менше сильний» (Романишин, 1986, с. 14). Окрім редагування часописів ОУН, Я. Стецько здійснював і загальний контроль за змістом неперіодичних видань. Ішлося про різноманітні актуальні листівки та звернення (Романишин, 1986, с. 14). Подібні пропагандивні матеріали, на відміну від періодичних видань, спрямовувалися на українське населення, тобто мали зовнішнє призначення. Часто вони були покликані спонукати українців до конкретних дій. Наприклад, під час шкільної протестної акції 1933 р. КЕ ОУН на ЗУЗ забезпечила друк 98 тис. листівок і відозв та 6 тис. брошур (Посівнич, 2023, с. 68). При визначенні змісту неперіодичних видань Я. Стецько консультувався із представниками активу, які бачили ситуацію на місцях. Зокрема, про запитання, «які листівки потрібно» від ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ, під час зустрічі у Львові згадував тодішній організаційний референт Золочівського проводу ОУН В. Кук (Романюк, 2005).

Вагомим напрямом діяльності Я. Стецька як члена КЕ ОУН на ЗУЗ було проведення ідеологічних вишколів націоналістичного активу. Зокрема, у Львові він систематично працював на цій ниві із представниками студентських ланок організації. Вишкільні заходи зі студентами-націоналістами Я. Стецько проводив щотижня або ж що два тижні (Романишин, 1986, с. 16). Ідеологічні заняття мали важливе значення для підпільної організації, зміцнюючи переконаність її членів у правильності справи революційної боротьби за відновлення незалежності України. Загалом, вишколи Я. Стецько проводив переважно в межах Львова, за містом – лише у виняткових випадках (Романишин, 1986, с. 16). Як ідеологічний референт, він регулярно виголошував доповіді на суспільно-політичні теми. Тексти цих рефератів згодом публікували окремими брошурами (Книш, 1986, с. 216).

Під час роботи на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ Я. Стецько займався активною публіцистичною діяльністю. Очевидно, прагнучи донести власні думки до якнайширшої аудиторії, ідеолог націоналізму готував статті як до підпільних, так і до легальних націоналістичних видань. Основними часописами, де він друкував

свої роботи, був «Бюлетень КЕ ОУН» і молодіжний журнал «Студентський шлях», що виходив офіційно. Публікації в останньому видавав під псевдонімами «Свген Орловський», «е.-о.» та «О. Юрїв».

Треба зауважити, що статті в «Бюлетені КЕ ОУН» зазвичай не підписували жодним псевдонімом, що ускладнює справу визначення авторства текстів. У випадку з Я. Стецьком збереглася інформація про назви і приблизну тематику написаних для друку в підпільному виданні публікацій. Так, під час інтерв'ю з А. Бедрієм він згадував: «Я писав на дуже різномірні теми. Зокрема, я писав на тему “Процеси революційної боротьби”, на тему “Націоналізм і релігія”, на тему “Соціальний зміст націоналізму”. Окрім того актуальну тематику значить таку конфлікткову внутрішньо-українську і те ж на теми відношення до партійно-політичного світу» (Романишин, 1986, с. 14). Ще низка назв робіт Я. Стецька, опублікованих у підпіллі, відома завдяки матеріалам судового процесу над ідеологічним референтом КЕ ОУН на ЗУЗ та його побратимами. Зокрема, йдеться про публікації «Етичний зміст націоналізму» (Книш, 1986, с. 257), «Філософські засади українського націоналізму», «Право бездержавного народу: чи воно існує і зобов'язує?», також окремі праці на теми естетики, економіки та культури (ЦДАЛУ-4, арк. 154). Із самих назв текстів очевидно, що в підпільній публіцистиці Я. Стецько порушував широкий спектр світоглядних тем: від етичних, соціальних та політичних до релігійних і культурних. Тож у цих статтях він виступає ідеологом націоналізму, висуваючи власні концептуальні побудови в організаційному офіціозі.

Важливе значення для розуміння світогляду Я. Стецька має концептуальна стаття «Націоналізм і релігія». Під такою назвою ідеологічна публікація правого інтелектуала 1932 р. вийшла друком у підпільних часописах «Юнак» та «Бюлетень КЕ ОУН». Вона відображала ставлення до християнства та Церкви керівництва націоналістичного руху на ЗУЗ. У статті автор виклав свій погляд на фундаментальне питання взаємозв'язку між християнською релігією та ідеологією українського націоналізму. Націоналізм Я. Стецько трактував як «життєву течію», а не просто світогляд чи абстрактну доктрину. Натомість під релігією розумів духовний зв'язок людини з Абсолютом. Ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ порушив проблему, яка, на його думку, полягала в тому, що про вартість релігії «загалом» робив висновок із опортунізму окремих церковних діячів, зокрема єпископа станіславівського Григорія Хомишина. При цьому автор наголосив, що не відмовляє невірющим українцям у праві бути націоналістами.

У цьому контексті Я. Стецько висловив власне бачення нації. Під останньою він розумів «органічне спаяння цих поодиноких воль волею збірности», наголошуючи на нерозривності зв'язку між мертвими, живими і ненародженими членами національної спільноти (Націоналізм і релігія, 1932, с. 5). Акцентував на волонтаристських елементах (волі до життя й волі до влади) як її засадничих підвалинах. Така позиція, очевидно, була наслідком впливу концепції «чинного націоналізму» Дмитра Донцова на світогляд молодого ідеолога ОУН. Християнство Я. Стецько трактував як релігію чину і боротьби. Він протиставляв цю націоналістичну інтерпретацію баченню «хомишинівського видання». Під останнім ідеолог націоналізму розумів трактування християнства релігією покори, а також політичний опортунізм частини греко-католицького духовенства. На переконання Я. Стецька, націоналізм – найкращий шлях для особистості не тільки до задоволення своїх людських потреб, а й до «осягнення найвищого ідеалу християнського життя». Джерелом для реалізації обох цілей він вважав свободу людської волі, виражену в альтруїстичний спосіб. Ідеолог українського націоналізму писав: «... через

це життя, боротьбу – до того життя. Через націоналізм до Абсолюта!» (Націоналізм і релігія, 1932, с. 5).

Ярослав Стецько виступає за синтез християнства та націоналізму. Позитивними прикладами в цьому контексті для нього є дії бельгійського кардинала Дезире Мерсьє (Désiré Mercier) і польського єпископа Владислава Бандурського (Władysław Bandurski), які «зуміли відчутти й зрозуміти правдиву суть життя й змісл Христової віри» (Націоналізм і релігія, 1932, с. 6). Також у публікації «Націоналізм і релігія» він торкнувся питання застосування християнської етики у вихованні молоді. Позитивно оцінював вплив християнства на юне покоління, мовлячи про створення стимулів, які спонукають молодих людей жити в духовній чистоті. Ярослав Стецько наголошував на важливості сповіді як практики, що зміцнює волю людини, а також відзначав користь від присутності у храмах для «духової регенерації». З огляду на це ідеолог націоналізму зауважував: «... у практичній площині інституції церкви є високовартісні, з виховних оглядів» (Націоналізм і релігія, 1932, с. 6).

У прикінцевій частині статті Я. Стецько зазначав, що націоналістичний рух усіляко протидіятиме прищеплюванню уявлення про християнство як релігію покори та капітуляції. Натомість висунув тезу про потребу поширення в суспільстві інтерпретації Христової віри як релігії чину й боротьби. Для цього, на його думку, важлива та бажана наявність священників-націоналістів (Націоналізм і релігія, 1932, с. 6).

У легальній пресі Я. Стецько почав друкувати свої ідеологічні статті 1933 р. Для цього він обрав фактично підконтрольний ОУН популярний молодіжний журнал «Студентський шлях». Видання, яке редагували націоналісти Володимир Янів і Микола Дужий, було провідним часописом організованого українського студентства. З лютого 1933 р. воно мало статус офіційного органу Центрального союзу українського студентства (ЦЕСУС) (Янів, 1983, с. 76). З огляду на це, часопис неабияк впливав на світогляд національно орієнтованої молоді, яка здобувала вищу освіту. Наклад «Студентського шляху» на 1933 р. становив близько 1 000 примірників (Колодзінський, 1933, с. 182).

Першу статтю у «Студентському шляху» під назвою «Завваги. На маргінесі дискусії про Орден мої думки» Я. Стецько присвятив фундаментальній проблемі засад націоналістичної організації. У вступній частині ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ виклав свої міркування щодо ролі еліт у житті національних спільнот. Він висловив думку, що саме деградація провідної верстви зазвичай стає причиною занепаду нації. Ярослав Стецько стверджував: «... двигнути мусить націю її ж еліта, що віднаходить згублений продовж десяток літ давній міт і що його продовжує. Коли ж еліта – тобто найкращі з народу (з-поміж селян, ремісників, робітників, інтелігентів і яких ще хочете верств без розбору) – характером слабне, коли вона невихована й не виховується і народу не виховує, приходять упадок нації, всяка залежність від других націй, що мають здорову еліту» (е.-о, 1933, с. 140). Показово, що до еліти, з погляду ідеолога ОУН, належали найкращі представники всіх прошарків соціуму нації, а не конкретної станової групи. Належні до провідної верстви, на думку Я. Стецька, мають змагати за здійснення ідеї нації, а сам процес участі в такій боротьбі єднає їх в один гурт (е.-о, 1933, с. 141).

В основній частині ідеологічно-філософської статті Я. Стецько окреслив суть націоналістичного «ордену» – певної організації національної еліти. Під цією назвою автор мав на увазі ОУН (Косик, 1987, с. 18). Фундаментальною засадою об'єднання людей у «націоналістичний орден» вважав захоплення спільною великою ідеєю. Всі інші організаційні підвалини, на зразок дисципліни, формуються із цієї ідейної основи

(е.-о, 1933, с. 141). Водночас, на переконання ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ, окремі якості, на кшталт аскетизму, не можуть бути критерієм добору до лав «ордену». Він наголошував: «... лени Націоналістичного Ордену – це ніякі не сумні аскети-песимісти, зневірені життям люди, навпаки – це радісні творці життя, діти весни» (е.-о, 1933, с. 142).

Показово, що Я. Стецько у статті продемонстрував прихильність до індивідуалізму та свободи вибору в житті націоналістів. Він негативно оцінив можливість уніфікації способу життя членства націоналістичної організації. «Не можна механізувати цілості життя кожного члена Ордену, брати усе механічно під один шаблон, бо кожний член Ордену – це окрема індивідуальність і індивідуальність непересічна», – стверджував ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ. Також Я. Стецько наголошував на елітарності орденського об'єднання, чітко відмежовуючи його від політичних партій. Він писав: «... всеціло віддатися ідеї може тільки меншість, тому “ідеєю Ордену є активна меншість”, тому “це не рецепт для масового вжитку”. І не закладається Ордену, як закладається партію. Орден твориться» (е.-о, 1933, с. 143).

В ідеологічній статті про «Орден» Я. Стецько фактично відрефлексував на публікацію Д. Донцова «Партія чи Орден?». Пізніше він згадував, що в низці власних текстів 1930-х років прагнув уточнити та доповнити зміст робіт редактора «Вістника» (Романишин, 1986, с. 37). Фактично, йшлося про своєрідну критику думок Д. Донцова. З одного боку, у «Заввагах» Я. Стецька значною мірою відчувається вплив волонтаристських ідей редактора «Вістника» та його концепції еліти як визначального чинника в житті національної спільноти. Ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ залюбки цитував міркування Д. Донцова з «Партія чи Орден», покликаючись на його авторитет (е.-о, 1933, с. 142–143). Із другого – помітні відмінності в поглядах на вказану проблематику редактора «Вістника» та Я. Стецька. Так, ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ критично поставився до думки про засадничу важливість аскетизму для членів «ордену», яку висловлював Д. Донцов (Донцов, 1933, с. 123). Також показово, що редактор «Вістника» мовив про «орден» в українському контексті як про поки неіснуюче, проте бажане явище (Донцов, 1933, с. 134), натомість Я. Стецько чітко наголошував: «Орден не тільки існує сьогодні, але й якісно настільки сильніший, що існує жорстокий фільтр, крізь який він переходить, існує цей фільтр саме в цій політичній системі, яку даний Орден руйнує, за що вона грозить кожному з його визнаців особистим фізичним небуттям» (е.-о, 1933, с. 143). Відносини молодого Я. Стецька з Д. Донцовим потребують окремого висвітлення. Відомо, що ідеологічний референт КЕ ОУН на початку 1930-х років спільно із С. Бандерою неодноразово відвідував редакцію «Вістника» та вів розмови з головним редактором (Галамай, 2003, с. 47).

Інша стаття Я. Стецька під назвою «Небезпечні сугестії» присвячена критиці поглядів опонентів ОУН із табору легальних українських сил. Вона була підготовлена до друку в першому номері «Студентського шляху» за 1934 р. Показово, що польські цензори намагалися не допустити її поширення, конфіскуючи з видання всі сторінки публікації (Юрїїв, 1934, с. 2–6). Ярослав Стецько розглянув роль суспільних інституцій у житті нації. Не погоджуючись із думкою опонентів ОУН про їхнє вирішальне значення, він зауважував, що вони є «явищами похідного порядку» від волі нації до життя (Косик, 1987, с. 21).

Засуджуючи мінімалізм українських «опортуністів», що зосереджувалися на збереженні наявних установ, Я. Стецько протиставив йому максималізм націоналістичного

руху. Останній він розумів як скерування національної енергії на «якнайширшу площину» та прагнення до «найдалших перспектив». Очевидно, під цими загальними формулюваннями автор мав на увазі пряму збройну боротьбу за незалежність. При цьому Я. Стецько спростував закиди на адресу націоналістичного руху щодо боротьби проти національних інституцій і спроби їх «опоганювати національний провід». Полемізуючи, зокрема з часописом УНДО (Українського національно-демократичного об'єднання) «Діло», ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ зазначав, що націоналісти не протистоять культурним і суспільним інституціям, а очищують їх від чужого змісту. Він наголошував, що представники визвольного руху ідейно опановують українські установи, щоб останні збільшували і посилювали «зріст цих позитивних сил, які поставили собі за завдання не «вдержати те, що маємо», але «здобути те, що хочемо» (Косик, 1987, с. 24).

Дві статті у «Студентському шляху» Я. Стецько присвятив етично-ціннісній проблематиці. У публікації «Боротьба для боротьби чи змагання за вартості» ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ виклав свої міркування щодо природи боротьби. Останню він не трактує як цінність у собі, акцентуючи, що вона має вартість лише тоді, коли є змаганням за позитивні, зокрема національні, ідеали (Орловський, 1934а, с. 137). Натомість, до звеличення самого процесу боротьби, незалежно від її ідейного забарвлення, Я. Стецько ставиться негативно, як і до «боротьби заради боротьби» без конкретних цілей. Зокрема, він засуджував глорифікацію протиборства, що ведеться з егоїстичних мотивів, указуючи на загрози такої практики для соціуму й анархічні нотки. Як студент 2-го курсу філософського факультету університету Яна Казимира, Я. Стецько негативно характеризував анархічний індивідуалізм, притаманний філософії німецьких мислителів Макса Штірнера (Max Stirner) та Фрідріха Ніцше (Friedrich Nietzsche). Водночас позитивно оцінив волюнтаристські концепції останнього (Орловський, 1934а, с. 138).

Закономірно, що нація як спільнота для ідеологічного референта ОУН стояла вище за інтереси особи. На противагу анархічному індивідуалізму Я. Стецько висунув тезу про індивідуалістичний націоналізм. Останній, на його думку, «це збереження принципу індивідуального почину, щоби, проявившись, виходив він у користь національної спільноти» (Орловський, 1934а, с. 138). Центральним елементом позитивної боротьби ідеологічний референт КЕ ОУН вважав ідею національно-етичного самоздійснення. У ціннісній площині Я. Стецько відкидав релятивізм. Натомість, мовив про «абсолютні інтегральні вартості». Етичні цінності поряд із вольовими та традиційно історичними ідеолог ОУН вважав елементами, що «виповняють зміст нації» (Орловський, 1934а, с. 138).

Другу статтю на ціннісну тематику Я. Стецько опублікував під назвою «За синтезу вартостей». У ній він виклав думки щодо проблеми матеріалізму-ідеалізму в контексті українського політичного життя. Констатуючи брак гармонійного поєднання матеріальних та ідеалістичних цінностей, Я. Стецько навів приклад гетьманців, що через відданість класократичній доктрині фактично стали «націонал-матеріалістами». Натомість, він стверджував належне поєднання націоналістичним рухом різних вартостей. В останньому, на думку Я. Стецька, забезпечена «гармонія між волюнтаристичним ідеалізмом й ідеалістичною життєвою практикою» (Орловський, 1934б, с. 230). Водночас ідеолог ОУН відзначив, що націоналізм не відкидає матеріальних цінностей. Він вказував на хибність думки про засадниче «зло» від економічних вартостей, констатуєчи вирішальний вплив на використання цих засобів людини. Зрештою, Я. Стецько дійшов висновку, що питання про те, який із ціннісних компонентів важливіший, «в обличчі синтетичного погляду не існує» (Орловський, 1934б, с. 231).

Окреме місце в публіцистиці Я. Стецька періоду перебування на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ займає есе «За творців нової дійсності». У доволі розлогіму тексті автор поділився міркуваннями про феномен героїзму та його джерела. Серед останніх ідеолог ОУН надав великого значення красі рідної землі та пов'язаної з нею любові до української природи. Остання, за словами Я. Стецька, «дає таке сильне почуття власної сили і величі, що людина ставала б до бою з усіма й найважчими перешкодами» (Орловський, 1934с, с. 148). Серед якостей, що відрізняють героїв від звичайних людей, ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ виділив такі характеристики, як напруга волі, фанатична відданість ідеї, глибоке засвоєння етичних максим. Коріння цього Я. Стецько вбачав в ідеалізмі – «героїзм є вислідом ідеалізму» (Орловський, 1934с, с. 150).

Ярослав Стецько виступав проти використання самого слова «жертвність» у контексті боротьби й загибелі героя за інтереси спільноти. Адже така лексема вказувала на «зречення дечого в користь загального добра», а не виконання власного обов'язку щодо спільноти. Торкаючись питання егоїзму, Я. Стецько висловив думку про його надмірний розвиток. Він вважав, що індивідуалістичне прагнення до задоволень має бути обмежене, натомість праця на користь спільноти повинна стати загальним обов'язком. Водночас констатував, що подолати егоїзм під силу не багатьом. Саме ця меншість складає «провідний елемент» і називається героями (Орловський, 1934с, с. 153).

Загалом, варто погодитися з думкою О. Багана, що публікації Я. Стецька у «Студентському шляху» виявляли залежність від «ідейних авторитетів доби (передусім Д. Донцова) є ще стилістично й концептуально необробленими» (Баган, 2008, с. 21). Водночас варто зауважити, що в серії статей у легальному націоналістичному часописі автор продемонстрував непересічні публіцистичні здібності, виявивши себе самостійним і оригінальним політичним мислителем. Ярослав Стецько як ідеолог націоналізму пропагував основні засади правої філософії Дмитра Донцова: ідеалізм, волонтаризм, максималізм у боротьбі. Водночас він демонстрував критичне ставлення до окремих думок редактора «Вістника», а також прихильність до індивідуалізму, етичних цінностей і розуміння потреби поєднання матеріального з ідеалістичним.

У літературі можна побачити твердження про публікацію статей Я. Стецька в часописі «Наш клич» 1933 р. Так, О. Зайцев вважає, що, ймовірно, ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ видавав статті під криптонімом «С.О.» в легальному націоналістичному тижневику (Зайцев, 2014, с. 244, 293). При цьому Я. Стецькові приписують твердження в тексті «Війна стабілізується» про зв'язок між німецьким націонал-соціалізмом, італійським фашизмом та українським націоналізмом як силами, що своїми успіхами створюють ланки однієї «світової націоналістичної революції» (С.О., 1933а, с. 2). Окремі іноземні історики також вважають автором цієї публікації ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ. Зокрема, її приписують Я. Стецькові чеський історик Давид Свобода (David Svoboda) й американський дослідник Марко Царинник (Marco Carunnyk), акцентуючи увагу на тезі про зв'язок українського націоналізму з ідеологіями тоталітарної Італії та Третього Райху (Svoboda, 2021, s. 480). Подібні гіпотези позбавлені наукового підґрунтя. Невідомо жодних фактів, які би свідчили про публікацію Я. Стецьком своїх статей у «Нашому кличі», про це немає згадок ані в його спогадах, ані в інших джерелах. Також нема ніяких свідчень про використання ідеологічним референтом КЕ ОУН на ЗУЗ у вказаний період криптоніму «С.О.». Водночас відомо про роботу в редакції «Нашого кличу» націоналістичного публіциста, референта з підрадянських

справ Івана Мітринги, що послуговувався псевдонімом «Сергій Орелюк» (Посівнич, 2010, с. 70). Є підстави вважати, що криптонім «С.О.» був скороченням цього псевдо. Про авторство І. Мітринги, приписаної Я. Стецькові статті, опосередковано свідчить той факт, що в наступних випусках «Нашого кличу» дописувач із криптонімом «С.О.» концентрував увагу на радянській проблематиці (див.: С.О., 1933b, с. 3; С.О., 1933c, с. 2). Природно, що провідним фахівцем із більшовицьких питань у КЕ ОУН на ЗУЗ був саме референт підрадянських справ «Сергій Орелюк».

Серед найближчих соратників із націоналістичного табору в цей період громадсько-політичної діяльності Ярослав Стецько згадував Зенона Коссака, Михайла Колодзінського та Степана Бандеру (Романишин, 1986, с. 15). Із майбутнім провідником визвольного руху юнак близько познайомився в Академічному домі (ЦДІАЛУ-2, арк. 164). Вони співпрацювали на пропагандивній ниві. Так, Я. Стецько спільно із С. Бандерою опікувався підпільною друкарнею, що з 1930 р. діяла в с. Завадів Стрийського повіту, передаючи кошти на її потреби (Посівнич, 2023, с. 60). Згодом, у 1932 р., вони спільно винаймали житло на вул. Львівських дітей (тепер – героїв УПА) у Львові. Згодом під час допиту С. Бандера так схарактеризував ідеологічного референта КЕ ОУН: «Я впевнений, що він був націоналістом ... Стецька я знаю як начитану, культурну людину» (ЦДІАЛУ-1, арк. 29). Після атентату на польського комісара Емілія Чеховського (Emilian Czechowski) в березні 1932 р. Ярослава Стецька заарештували разом із Степаном Бандерою, проте за 24 години відпустили за браком доказів. Інший арешт ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ польською поліцією відбувся в жовтні 1933 р. після замаху Миколи Лемика на сталінського емісара Олексія Майлова в амбасаді СРСР у Львові. Ярослав Стецько провів за ґратами два місяці (Мельничук, Сагайдак, Уніят, 2010, с. 31).

Ярослав Стецько як ідеологічний референт брав активну діяльність у роботі КЕ ОУН на ЗУЗ. Зокрема, долучався до регулярних засідань проводу у Львові (Романишин, 1986, с. 19). Ці наради відбувалися у стінах підконтрольного Товариству прихильників освіти Академічного дому. Відповідно, Я. Стецько зазвичай був задіяний в обговоренні й ухваленні головних рішень щодо важливих кроків підпілля. Зокрема, відомо, що він брав участь у засіданні КЕ ОУН на ЗУЗ навесні 1934 р., на якому керівництво націоналістичного руху розглядало можливість створення власних партизанських відділів – «зелених кадрів» (Що сказав Макарушка? 1935, с. 8). Також Я. Стецько взяв участь у важливій конференції ОУН у Берліні, що відбулася в червні 1933 р. На зібранні за участю 30 провідних членів організації точилися жваві дискусії щодо подальшої тактики націоналістичного руху (Врецьона, 1974, с. 476). Ярослав Стецько спільно з іншими «крайовиками» на чолі зі С. Бандерою обстоював революційну безкомпромісність, сперечаючись щодо цього з більш поміркованими закордонними членами ПУН.

Окремі свідчення соратників Я. Стецька проливають світло на його повсякдення в означений період і манери поведінки. Так, М. Климишин зазначав у спогадах: «В моєму помешканні перебував деякий час Я. Стецько, який постійно читав, писав або поправляв машинописи, а пізно увечері, коли ми вже були в ліжках, починав “напахати” мене ідеологічними знаннями» (Климишин, 1987, с. 94). Інший соратник ідеолога українського націоналізму С. Галамай із подивом згадував, як Я. Стецько зосереджено працював над власними текстами в Академічному домі, попри шум і галас довкола (Галамай, 2003, с. 63–64). Натомість, В. Кукові запам’яталася звичка ідеологічного референта КЕ ОУН використовувати книжні іноземні слова, що часто були малозрозумілими для оточення (Романюк, 2005). Із цих спогадів вимальовується портрет молодого

українського інтелігента, що з ентузіазмом занурювався в розумову роботу на користь націоналістичного підпілля. Активну діяльність у визвольному русі Я. Стецько проводив, незважаючи на слабе здоров'я. За свідченням С. Бандери, ідеологічний референт КЕ ОУН на ЗУЗ страждав на туберкульоз кісток (ЦДІАЛУ-1, арк. 29).

Польська поліція доклала зусиль для виявлення складу КЕ ОУН. Ярослав Стецько згадував, що у Львові йому та побратимам «ставали на п'яти», тож він вирішив змінити місце проживання (Романишин, 1986, с. 22). Ідеолог націоналізму перебрався до Кракова, де оселився в М. Климишина. За матеріалами судової справи проти Я. Стецька, це відбулося не пізніше березня 1933 р. (ЦДІАЛУ-3, арк. 11). У Краків, окрім ідеологічного референта КЕ ОУН на ЗУЗ, через загрозу викриття поліцією у Львові перемістилися інші чільні діячі організації, що працювали на ниві пропаганди, зокрема пропагандивний референт Ярослав Спольський (Климишин, 1987, с. 94). Проте переїзд не допоміг Я. Стецькові уникнути уваги співробітників репресивного апарату Другої Речі Посполитої – спершу за ним почали стежити, а вже після виїзду з Кракова 14 червня 1934 р. його заарештувала польська поліція.

Два роки перебування молодого студента Я. Стецька на посаді ідеологічного референта КЕ ОУН характеризуються плідною різноплановою активністю. Під час насиченої праці головного редактора підпільних видань та активної публіцистичної роботи юнак зробив вагомий внесок у справу розвитку українського націоналістичного руху. У практичній (пропагандивній) площині він відіграв важливу роль у популяризації ідей ОУН, а в теоретичному вимірі Я. Стецько, незважаючи на юний вік, продемонстрував себе оригінальним політичним мислителем. Здобутий за 1932–1934 рр. досвід став для нього цінним ресурсом у подальшій політичній діяльності та значною мірою визначив траєкторію його самореалізації у визвольному русі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

- Баган, О. (2008). *Ідея і чин Ярослава Стецька*. Київ.
- Бескид, Ю. (1962). *Український академічний дім у Львові. Кузня українського мозку й характеру*. Торонто: На сторожі.
- Врецьона, Є. (1974). Мої зустрічі з полковником. В *Євген Коновалець та його доба*. Мюнхен, 466–481.
- Галамай, С. (2003). *У боротьбі за Українську Державу. Спогади*. Львів: Мс. е-о. (1933, квітень–травень). Завваги. (Мої думки на маргінесі дискусії про Орден). *Студентський шлях, 4–5(25–26)*, 140–143.
- Донцов, Д. (1933). Партія чи Орден? *Вістник, 1/2*, 116–134.
- Інтерв'ю з Василем Куком, записане у м. Київ 22 липня 2005 р. *Архів Михайла Романюка*.
- Зайцев, О. (2014). *Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): генеза, еволюція, порівняльний аналіз* [дис. ... д-ра іст. наук, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України]. <https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/2685/Zaitsev%20Dissertation.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
- Климишин, М. (1987). *В поході до волі: в 2 т., 1*. Детройт: Українська книгарня.
- Климишин, М. (2002). Ярослав Стецько. (До 90-річчя від дня народження Голови Українського Державного Правління в 1941 році, Голови Проводу Організації Українських Націоналістів, Голови Антибольшевицького Бльоку Народів). *Визвольний шлях: суспільно-політичний і науково-літературний місячник, 1(646)*, 46–52.

- Книш, З. (1986). *Варшавський процес ОУН*: в 2 т., 2. Торонто: Срібна Сурма.
- Колодзінський, М. (1933, червень–липень). Думки з нагоди надходжчих ферій. *Студентський шлях*, 6–7(26–27), 181–183.
- Косик, В. (ред.). (1987). *Ярослав Стецько. Твори*: в 2 т. (Т. 1: Українська визвольна концепція). Мюнхен: Видання Організації Українських Націоналістів.
- Мельничук, Б., Сагайдак, М., Уніят, В. (2010). *Великий українець з Тернопілля*. Тернопіль: Астон.
- Мірчук, П. (1968). *Нарис історії ОУН*. Мюнхен; Лондон; Нью-Йорк: Українське видавництво.
- Мороз, В. (упоряд.). (2012). *Літопис УПА. Нова серія* (Т. 21: Ярослав Старух. Документи і матеріали). Київ; Торонто: Літопис УПА.
- Муравський, В. (упоряд.). (2006). *Конгрес українських націоналістів 1929 р. Документи і матеріали*. Львів.
- Націоналізм і релігія. (1932, серпень–вересень). *Юнак*, 8–9(26–27), 4–7.
- Орловський, Є. (1934а, травень–червень). Боротьба для боротьби чи змагання за вартості. *Студентський шлях*, 5–6(37–38), 136–140.
- Орловський, Є. (1934б, липень–серпень). За синтезу вартостей. *Студентський шлях*, 7–8(39–40), 229–231.
- Орловський, Є. (1934с, травень–червень). За творців нової дійсності. *Студентський шлях*, 5–6(37–38), 147–153.
- Посівнич, М. (2010). *Воєнно-політична діяльність ОУН у 1929–1939 роках*. Львів.
- Посівнич, М. (2023). *Степан Бандера. Провідник української ідеї*. Київ: Наш формат.
- Рebet, Л. (1964). *Світла і тіні ОУН*. Мюнхен: Український Самостійник.
- Романишин, Д. (упоряд.). (1986). Розмови достойного Ярослава Стецька з д-ром Анатолем Бедриєм, переведені і записані на лентах дванадцять касеток в часі від 17 до 23 червня 1985 року в місці постою. *Архів УІС ОУН в Лондоні*.
- С. О. (1933а, 19 березня). Війна стабілізується (огляд світових подій). *Наш клич*, 1, 2.
- С. О. (1933б, 28 травня). Дещо про хвильовізм. *Наш клич*, 10, 3.
- С. О. (1933с, 16 липня). Микола Скрипник застрілюється. *Наш клич*, 17, 2.
- Стасюк, О. (2000). Видавнича діяльність ОУН в міжвоєнний період. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*, 7, 377–386.
- ЦДІАЛУ-1**: Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 371 (Шухевич Степан (1877–1945), адвокат, громадський і військовий діяч, видавець, публіцист), оп. 1, спр. 76, арк. 29.
- ЦДІАЛУ-2**: ЦДІАЛ України, ф. 371, оп. 1, спр. 77, арк. 163–164.
- ЦДІАЛУ-3**: ЦДІАЛ України, ф. 371, оп. 1, спр. 78, арк. 11–13.
- ЦДІАЛУ-4**: ЦДІАЛ України, ф. 371, оп. 1, спр. 75, арк. 154.
- Що сказав Макарушка? (1935, 28 листопада). *Наш прапор*, 92(294), 7–8.
- Юрїїв, О. (1934, січень–лютий). Небезпечні сугестії. *Студентський шлях*, 1–2(33–34), 2–6.
- Янів, В. (1974). Зустріч з полк. Є. Коновальцем на тлі настроїв доби. В *Євген Коновалець та його доба*. Мюнхен, 426–465.
- Янів, В. (1983). *Студії та матеріали до новішої української історії*: в 2 т., 2. Мюнхен.

Wysocki, R. (2003). *Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939. Geneza, struktura, program, ideologia*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

Svoboda, D. (2021). *Jablko z oceli: Zrod, vývoj a činnost ukrajinského radikálního nacionalismu v letech 1920–1939*. Praha: Academia.

REFERENCES

Bahan, O. (2008). *Ideia i chyn Yaroslava Stetska*. Kyiv (in Ukrainian).

Beskyd, Yu. (1962). *Ukrainskyi akademichnyi dim u Lvovi. Kuznia ukrainskoho mozku y kharakteru*. Toronto: Na storozhi (in Ukrainian).

Vretsona, Ye. (1974). *Moi zustrichi z polkovnykom*. In *Yevhen Konovalets ta yoho doba*. München, 466–481 (in Ukrainian).

Halamai, S. (2003). *U borotbi za Ukrainsku Derzhavu. Spohady*. Lviv: Ms. (in Ukrainian).

e-o. (1933, Kviten–Traven). *Zavvahy*. (Moi dumky na marginesi diskusii pro Orden). *Studentskyi shliakh*, 4–5(25–26), 140–143 (in Ukrainian).

Dontsov, D. (1933). *Partiia chy Orden? Vistnyk*, 1/2, 116–134 (in Ukrainian).

Interviu z Vasylem Kukom, zapysane u m. Kyiv 22 lypnia 2005 r. [Interview]. *Arkhiv Mykhaila Romaniuka* (in Ukrainian).

Zaitsev, O. (2014). *Ukrainskyi intehralnyi natsionalizm (1920–1930-ti roky): heneza, evoliutsiia, porivnialnyi analiz* [Doctoral thesis, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy]. https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/2685/Zaitsev%200_Dissertation.pdf?sequence=4&isAllowed=y (in Ukrainian).

Klymyshyn, M. (1987). *V pokhodi do voli: v 2 t., 1*. Detroit: Ukrainiska knyhnarnia (in Ukrainian).

Klymyshyn, M. (2002). *Yaroslav Stetsko*. (Do 90-richchia vid dnia narodzhennia Holovy Ukrainskoho Derzhavnoho Pravlinnia v 1941 rotsi, Holovy Provodu Orhanizatsii Ukrainskykh Natsionalistiv, Holovy Antybolshhevyskoho Bloku Narodiv). *Vyzvolnyi shliakh: suspilno-politychni i naukovo-literaturni misiachnyk*, 1(646), 46–52 (in Ukrainian).

Knysh, Z. (1986). *Varshavskiy protses OUN: v 2 t., 2*. Toronto: Sribna Surma (in Ukrainian).

Kolodzynskiy, M. (1933, Cherven–Lypen). *Dumky z nahody nadkhodiachykh ferii*. *Studentskyi shliakh*, 6–7(26–27), 181–183 (in Ukrainian).

Kosyk, V. (Ed.). (1987). *Yaroslav Stetsko. Tvory: v 2 t. (T. 1: Ukrainka vyzvolna kontseptsiiia)*. München: Vydannia Orhanizatsii Ukrainskykh Natsionalistiv (in Ukrainian).

Melnychuk, B., Sahaidak, M., & Uniat, V. (2010). *Velykyi ukrainets z Ternopillia*. Ternopil: Aston (in Ukrainian).

Mirchuk, P. (1968). *Narys istorii OUN*. München; London; New-York: Ukrainske vydavnytstvo (in Ukrainian).

Moroz, V. (Comp.). (2012). *Litopys UPA. Nova seriia* (T. 21: Yaroslav Starukh. Dokumenty i materialy). Kyiv; Toronto: Litopys UPA (in Ukrainian).

Muravskiy, V. (Comp.). (2006). *Kongres ukraińskyykh natsionalistiv 1929 r. Dokumenty i materialy*. Lviv: Tsentri doslidzhen vyzvolnoho rukhu (in Ukrainian).

Natsionalizm i relihiia (1932, Serpen–Veresen). *Yunak*, 8–9(26–27), 4–7 (in Ukrainian).

Orlovskiy, Ye. (1934a, Traven–Cherven). *Borotba dlia borotby chy zmahannia za vartosti*. *Studentskyi shliakh*, 5–6(37–38), 136–140 (in Ukrainian).

- Orlovskiy, Ye. (1934b, Lypen–Serpen). Za syntezu vartostei. *Studentskyi shliakh*, 7–8(39–40), 229–231 (in Ukrainian).
- Orlovskiy, Ye. (1934c, Traven–Cherven). Za tvortsiv novoi diisnosti. *Studentskyi shliakh*, 5–6(37–38), 147–153 (in Ukrainian).
- Posivnych, M. (2010). *Voienno-politychna diialnist OUN u 1929–1939 rokakh*. Lviv (in Ukrainian).
- Posivnych, M. (2023). *Stepan Bandera. Providnyk ukrainskoi idei*. Kyiv: Nash format (in Ukrainian).
- Rebet, L. (1964). *Svitla i tini OUN*. München: Ukrainskiy Samostiinyk (in Ukrainian).
- Romanyshyn, D. (Comp.). (1986). Rozmovy dostoinoho Yaroslava Stetska z d-rom Anatolem Bedriiem, perevedeni i zapysani na lentakh dvanadtsiat kasetok v chasi vid 17 do 23 chervnia 1985 roku v misti postoiu. *Arkhiv UIS OUN v Londoni* (in Ukrainian).
- S. O. (1933a, Berezen 19). Viina stabilizuietsia (ohliad svitovykh podii). *Nash Klych*, 1, 2 (in Ukrainian).
- S. O. (1933b, Traven 28). Deshcho pro khvylovizm. *Nash Klych*, 10, 3 (in Ukrainian).
- S. O. (1933c, Lypen 16). Mykola Skrypnyk zastrilyvsia. *Nash Klych*, 17, 2 (in Ukrainian).
- Stasiuk, O. (2000). Vydavnycha diialnist OUN v mizhvoiennyi period. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 7, 377–386 (in Ukrainian).
- Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv. (TsDIAL Ukrainy), F. 371 (Shukhevych Stepan (1877–1945), advokat, hromadskiy i viiskoviy diiach, vydavets, publitsyst), op. 1, spr. 76, ark. 29 (in Polish).
- TsDIAL Ukrainy, f. 371, op. 1, spr. 77, ark. 163–164 (in Polish).
- TsDIAL Ukrainy, f. 371, op. 1, spr. 78, ark. 11–13 (in Polish).
- TsDIAL Ukrainy, f. 371, op. 1, spr. 75, ark. 154 (in Polish).
- Shcho skazav Makarushka? (1935, Lystopad 28). *Nash prapor*, 92 (294), 7–8 (in Ukrainian).
- Yuriiv, O. (1934, Sichen–Liutyi). Nebezpechni suhestii. *Studentskyi shliakh*, 1–2(33–34), 2–6 (in Ukrainian).
- Yaniv, V. (1974). Zustrich z polk. Ye. Konovaltsem na tli nastroiv doby. In *Yevhen Konovalts ta yoho doba*. München, 426–465 (in Ukrainian).
- Yaniv, V. (1983). *Studii ta materiialy do novishoi ukrainskoi istorii*: v 2 t., 2. München (in Ukrainian).
- Wysocki, R. (2003). *Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów w Polsce w latach 1929–1939. Geneza, struktura, program, ideologia*. Lublin: Wydawnictwo UMCS (in Polish).
- Svoboda, D. (2021). *Jablko z oceli: Zrod, vývoj a činnost ukrajinského radikálního nacionalismu v letech 1920–1939*. Praha: Academia (in Czech).

Nazar KOSENKO

*PhD Student of the Department of Contemporary History
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the NAS of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0650-5478>
e-mail: nazzarkossenko@gmail.com*

**ACTIVITIES OF YAROSLAV STETSKO
IN THE REGIONAL EXECUTIVE OFFICE OF THE OUN
IN WESTERN UKRAINIAN LANDS (1932–1934)**

On the basis of archival documents, memoirs, and materials from periodicals, the activity of Yaroslav Stetsko as the ideological referent of the Regional Executive of the Organization of Ukrainian Nationalists in Western Ukrainian Lands (KE OUN on ZUZ) in 1932–1934 was investigated. The main areas of activity of Ya. Stetska in the position of ideological referent of the KE OUN at ZUZ were analyzed. The details of his work as the editor-in-chief of underground publications of the nationalist movement have been revealed. The activist's activity in the field of conducting ideological training for the membership of the OUN is characterized. The subject of Ya. Stetska's articles of the specified period, his approach to formulating the content of nationalist publications are outlined.

Through the analysis of journalistic articles of the activist in the underground and legal press, his views as an ideologue of nationalism on the relationship between nationalism and religion and the church, the role of elites in the life of the nation, the principles of the nationalist underground, the processes of struggle and ethical values, the problems of individualism and collectivism, material and immaterial values were revealed. The attitude of Ya. Stetsko to the philosophy of current nationalism of D. Dontsov is clarified. The views of a member of the Central Committee of the OUN on social and cultural institutions, his thoughts on the phenomenon of heroism and its sources, and the problem of egoism were analyzed. It was established that, despite his young age, Ya. Stetsko showed himself to be a deep and original political thinker.

The statement about the publication of articles in the weekly «Nash Klych» by the ideological referent of the KE OUN at ZUZ was refuted. The circle of Ya. Stetska's closest associates is established, and his relationship with S. Bandera is characterized. Certain aspects of the everyday ideological referent of the KE OUN at ZUZ, his daily life, are highlighted. The circumstances of Ya. Stetska's move to Krakow are described.

The significant contribution of Ya. Stetska to the development and spread of the ideology of Ukrainian nationalism was established.

Keywords: Yaroslav Stetsko, Ukrainian liberation movement, ideology of Ukrainian nationalism, OUN, interwar period, social and political activity.